

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) Національної академії педагогічних наук України Носка Миколи Олексійовича на дисертаційну роботу **Плющаквої Олени Володимирівни «Формування навчальної адаптації студентів першого курсу засобами фізичного виховання»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 - теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність теми дослідження. Складні реалії сучасного життя в Україні неодмінно відбиваються на перебігу освітнього процесу у закладах вищої освіти, посилюючи навчальний стрес та ускладнюючи адаптацію студентів першого курсу до умов і вимог освітнього середовища. Успішна адаптація вчорашніх випускників шкіл до навчання у ЗВО детермінує навчальну успішність, мотивацію до самореалізації майбутніх фахівців незалежно від профілю, а й лежить в основі збереження ментального й соматичного здоров'я молодого покоління. Зі свого боку, дезадаптованість до освітнього процесу чинить негативний вплив на когнітивну та вольову сфери особистості першокурсників, зумовлюючи прискорене зниження фізіологічних ресурсів організму та проявляючись у погіршенні розумової та рухової працездатності, поведінкових змінах, психосоматичних чи невротичних розладах.

Біологічна природа користі рухової активності сприяє зниженню ментальних і соматичних ознак стресу, зокрема й навчального. Водночас заняття руховими вправами сприяють соціалізації у студентському колективі, покращенню психоемоційного стану, рухової підготовленості та вольової активності здобувачів вищої освіти. Неоднорідність студентського колективу за гендерною ознакою, морфофункціональним статусом, психотипом, рівнем стресу та рухових можливостей зумовлює необхідність наукового обґрунтування і розробки раціонального змісту й параметрів рухових навантажень з метою формування навчальної адаптації студентів першого курсу, що й визначає актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження відповідає тематичному плану та загальній науковій проблемі наукових досліджень Українського державного університету імені Михайла

Драгоманова за напрямом «Теорія і технологія навчання та виховання в системі освіти». Роботу виконано згідно з планом наукових досліджень кафедри теорії та методики фізичного виховання за темою, що узгоджується з паспортом спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 8 від 22 грудня 2015 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Високий рівень обґрунтованості провідних теоретико-методичних положень, достовірності отриманих результатів та правомірності сформульованих висновків дослідження забезпечується достатньою кількістю сучасних вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел (235 найменувань, із них 28 іноземною мовою), застосуванням адекватних емпіричних та математико-статистичних методів, достатньою кількістю вибірки учнів. Дисертанткою вперше визначено інтегральний показник навчальної адаптованості здобувачів вищої освіти за показниками функціонального адаптаційного потенціалу організму та психосоціальної адаптованості особистості; зафіксовано зв'язок навчальної адаптованості з показниками вольової активності, індивідуально-типологічними властивостями нервової системи, психологічними особливостями особистості та рухової підготовленості здобувачів вищої освіти, на цій основі розроблено методику навчання адаптації до освітнього процесу студентів першого курсу засобами фізичного виховання; запропоновано критерії оцінювання навчальних досягнень студентів-першокурсників у процесі фізичного виховання з урахуванням рівня навчальної адаптованості.

Стиль і мова дисертації. Текст дисертаційної роботи характеризується науковим стилем, методичною грамотністю, формально-логічним способом викладу матеріалу орфографічною та стилістичною витриманістю. Зміст дисертації видається логічним та добре структурованим, про що свідчать узагальнення основних теоретико-методичних положень і сформульованих висновків, а також наочний супровід, представлений в таблицях і рисунках.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертації викладено у 13 публікаціях, з яких 1 стаття у міжнародному виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, 2 статті у міжнародному виданні, що входить до наукометричної бази Web of Science, 7 статей у фахових наукових виданнях України, 3 публікації апробаційного характеру.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження викладене з дотриманням правил академічної доброчесності, посилання на наукові джерела оформлені належним чином.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків і викладена на 223 сторінках, з яких 164 сторінки основного тексту. Робота містить 27 таблиць, 10 рисунків та 7 додатків.

Рекомендації з використання результатів дослідження. Висока практична значущість отриманих результатів дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні методики навчання адаптації до освітнього процесу студентів першого курсу засобами фізичного виховання та її впровадженні в освітній процес студентів першого курсу педагогічних та непедагогічних спеціальностей. Практичний доробок дослідження здатний значно розширити основні підходи до зниження навчального стресу, формування адаптації до освітнього процесу та покращення психоемоційного стану здобувачів освіти засобами фізичного виховання та може використовуватися у процесі підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Основний зміст дисертаційної роботи складається із вступу, трьох розділів та висновків.

У вступі розкрито актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; представлено категоріальне поле дослідження – мету й завдання, об'єкт, предмет і методи, наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи; наведено дані про особистий внесок здобувача у висвітлення результатів дослідження та сферу їх апробації, публікації авторки, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретичні та методичні основи формування адаптації студентів першого курсу до навчання у закладах вищої освіти засобами фізичного виховання» висвітлено результати аналітичного огляду сучасних підходів до організації рухової активності студентів в умовах навчання у закладах вищої освіти, психолого-педагогічних та біологічних аспектів проблеми адаптації студентів першого року навчання до освітнього процесу; представлено дані психолого-педагогічних досліджень щодо індивідуальних особливостей розвитку організму та особистості студентів як передумови успішної адаптації до навчання у ЗВО; розкрито можливості використання засобів фізичного виховання для формування навчальної адаптації студентської молоді.

У другому розділі «Наукове обґрунтування та практична розробка методики навчання адаптації до освітнього процесу студентів першого курсу засобами фізичного виховання» описано методику, організацію дослідження та результати констатувального етапу педагогічного експерименту щодо особливостей мотиваційної та психічної сфери особистості, функціональних та рухових можливостей організму студентів першого курсу закладів вищої освіти; обґрунтовано зміст інтегрального показника навчальної адаптованості здобувачів вищої освіти за показниками функціонального потенціалу організму та психосоціальної адаптованості особистості, розкрито взаємозв'язок інтегрального показника навчальної адаптованості із психологічними особливостями, вольовими проявами і руховими параметрами студентів першого курсу; у вигляді педагогічної моделі представлено розроблену на цій основі методику навчання адаптації до освітнього процесу студентів першого курсу засобами фізичного виховання.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методики навчання адаптації до освітнього процесу студентів першого курсу засобами фізичного виховання» окреслено критерії оцінки навчальних досягнень студентів першого курсу у процесі фізичного виховання з урахуванням рівня навчальної адаптованості; викладено результати дослідження ефективності методики навчання адаптації до освітнього процесу студентів першого курсу

засобами фізичного виховання. Результати дослідження відображено в загальних висновках, що відповідають поставленим у роботі меті та завданням.

Зауваження і недоліки роботи. Поряд з загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи виникли дискусійні питання та зауваження до її змісту з відповідними рекомендаціями щодо їх усунення:

1. На наш погляд, саме сьогодні найскладніша ситуація в країні, тобто вже четвертий рік йде війна і як саме відбувається адаптація студентів саме до цього явища є дуже актуальною і важливою проблемою. На жаль, у дослідженнях автора немає конкретних даних до адаптації студентів до війни. У тексті дисертації наявна інформація про війну, але конкретних досліджень немає. А це найстресовіша ситуація, яка є у студентів, особливо у першокурсників.

2. Визначення дефеніцій, а саме в тексті часто трапляється тлумачення понять (анатомічні, фізіологічні, біомеханічні, теорії й методики спорту та фізичного виховання): здібності, якості, можливості та інше. Є наукове обґрунтування понять: рухова функція, опорно-руховий апарат, рухова діяльність та рухова активність, формування рухових умінь і навичок. Терміни: «фізичні здібності», «фізичні якості», «фізичний розвиток», «фізичні вправи» доцільно вживати термінами: «рухові або м'язові якості й вправи» залежно від контекстової необхідності (с. 2, 3, 4,...202, 203, 205).

3. У списках використаних джерел відсутні прямі посилання на першоджерела, а саме: Конституція України, закони України, концепції та інше (с. 22).

4. На с. 28 є інформація про роль фізичної культури і спорту в Японії..., а потім ідеться про фізичне виховання. Це різні явища, тобто фізична культура і спорт та фізичне виховання – мають різне тлумачення і визначення.

5. На наш погляд, висновки дисертаційного дослідження перевантажені за обсягом, теоретичною і статистичною інформацією (висновки на 4 сторінках).

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Викладене дозволяє вважати дисертаційне дослідження Плющакової Олени Володимирівни «Формування навчальної адаптації студентів першого курсу засобами фізичного виховання» актуальним, самостійно виконаним та

завершеним, що своїми науковою новизною та практичною значущістю вирішує конкретні питання у галузі фізичного виховання студентів. За структурою, змістом, ступенем реалізації поставлених завдань та достовірністю отриманих висновків дисертація відповідає вимогам чинного Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 502 від 19.05.2023; № 507 від 03.05.2024), а її авторка – Плющакова Олена Володимирівна заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
професор кафедри спорту,
радник ректора
Національного університету
"Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка

Микола НОСКО

